

"VÄLJENBOK som du läst nyligen och tycker är viktig och skriv om den!" bad vi några som läser mycket. På de närmaste 13 sidorna hittar du resultatet: Åtta bokväljares bokval.

Liberalism är mer än rationalitet

Liberalismen har ett komplext förhållande till det rationella. I synnerhet tror jag det gäller för den frisinnaade grenen.

Vi inser att det offentliga samtalet mår väl av att föras med resonemang av upplyst förnuft, snarare än med ridåer av känsloutryck. Vi förstår också att antagandet att var individ kan rationellt bedöma sitt eget och samhällets bästa har vissa goda konsekvenser. Den som tror på förmågan hos människor i gemmen att tänka, pröva, bedöma och handla förnuftigt blir mindre benägen för grumligt elittänkande, och mindre frestad att förhålliga disciplinerande kollektiv.

Men samtidigt känner vi ju alla att människan rymmer betydligt fler bottnar än den som kan uttryckas med en term som "economic man". Inte ens i ekonomin har de flesta en alldeles klar rangordning av preferenser, som föregår och är fristående från en mycket komplex dynamik i de sociala sammanhang där vi ingår. Och ekonomin är bara en liten del av allt det som formar en människas värden och vända. Vi bär alla en undran över mystiken att födas och att dö och att däremellan ha begåvats med förmågan att reflektera över det egna ödet och vida sammanhanget. Vi är existentiellt sårbara; när grunder av närhet och kärlek rycks undan rasar vi samman, när omvärlden blir obegriplig och faror tränger på flagnar lätt civilisationens fernissa.

Hur förenar vi insikten om livets bråddjup med liberalismens rationalitet? För alla som funderat över den frågan, och inte funnit någon väg ut, vill

Hans Bergström,
Stockholm, är
chefredaktör på
Dagens Nyheter.

jag varmt rekommendera en bok av en amerikansk statsvetare, som är på väg att bli en av liberalismens riktigt stora tänkare. Boken heter *"Passions and Constraint"* (Passioner och begränsningar) och författaren *Stephen Holmes* (University of Chicago Press).

Den politiska liberalismens grund är inte att människor alltid är rationella och förnuftiga, som "economic man", visar Holmes. Liberalismen bygger på en djupare insikt än så, ja snarast på motsatt insikt, nämligen att förnuftet är skört som social prägling och att passioner och fördomar lätt tar överhand. Inte mycket krävs för att samlevnad ska övergå i inbördeskrig, förståelse i fanatism.

Till skillnad från konservatismen vet liberalismen att också bärarna av överklassen och överheten rymmer de vanliga mänskliga svagheter, kan förfalla till korruption och godtycke.

Holmes visar hur alla de stora liberala tänkarna, även en Adam Smith, långt ifrån att ha en naiv tro på människans

totala "rationalitet" bar på djupa insikter om hur sårbart förnuftet står. John Stuart Mill skrev 1859 i "Om friheten":

"Det är bara sentimentalt prat att sanningen enbart såsom sanning skulle ha någon inneboende kraft, som lögnen saknar, att överleva fångelse och bål. Folk är inte ivrigare att lyssna på sanningen än på lögnen, och ett tillräckligt mått av straff eller enbart socialt ogillande lyckas i allmänhet hejda utbredningen av bådadera."

Liberalismens ovärderliga bidrag till mänsklighetens utveckling är att visa hur individer med hjälp av självinsikt kan anstränga sig för att kultivera de mörka passionerna. Samhällen kan bygga institutioner så konstruerade att risken minskar för att känslostormar spränger hänsyn och samlevnad. Rättsstat, demokrati, en fri press, marknads ekonomi för en mångfald av ordnade och skyddade frivilliga kontrakt är

några sådana konstitutionella uppfinningar för "det öppna samhället". De garanterar inte "korrekta", "mest rationella" beslut, men de tillhandahåller mekanismer för kontroll och korrigerande av svåra misstag och felvandringar.

De förstörande konflikterna kan begränsas också genom att statens fält definieras klokt. Via trosfrihet drar sig staten ur de religiösa dispyterna men skyddar rätten till andlig mångfald. Genom folkbildning, kultur, läsning, medborgerligt förenings- och diskussionsliv kan människor kultivera sig, bygga en växande vana att närma sig svåra frågor mer principiellt och vidsynt.

De enkla identiteterna och attityderna är ständigt frestande nära. "Tänk som din klass" eller "Känn som din stam". En liberal rörelse blir därför sällan stor. Men ett samhälle utan den blir alltid förkrympt.

Varför blomstrade Florens?

Hur kom det sig att fjorton- och femtonhundratalets Florens – en stad med cirka 50 000 invånare, gång efter annan härjad av pest och krig – var platsen där artister som Leonardo, Giotto, Verrocchio Michelangelo och Rafael skapade sina konstnärliga mästerverk? I *Företagandets konst* berättar Gunnar Eliasson och Ulla Eliasson om den miljö som

Företagandets konst

Gunnar Eliasson & Ulla Eliasson

Om konstproduktionen i renässansens Florens

gjorde detta möjligt. Boken är rikt illustrerad.

Företagandets konst : Om konstproduktionen i renässansens Florens. Av Gunnar Eliasson och Ulla Eliasson. 110 sid, c:a 342 kr.

City
UNIVERSITY PRESS

Box 5095, 102 42 Stockholm
fax 08-663 35 62
info@cityuniv.se
http://www.cityuniv.se

Frisinnad Tidskrift

Böcker, böcker, böcker... Åtta bokväljares val, sid. 192–204 (Foto: Olle Svärd).

GRUNDAD 1930
AV WALDEMAR SVENSSON, LJUNGSKILE

Nr 9

LÖSNUMMER 20 KR

1997

NLT har ökat sin upplaga 27 år av 30.

Största ökningen sedan 1981!

24.500 ex

(+ 600 ex helåret 1996 enl Tidningsstatistik AB)

NYA TÄNS-TIDNINGEN
NYA LIDKÖPINGS-TIDNINGEN

531 81 Lidköping. Tel 0510-897 00, fax annons 897 50

I DETTA NUMMER

Ledare:		Debatteko	Sid 207
Kalmarunionen och EU	Sid 187	SAMARBETE FP-KD?	
Reflex och reflexion	Sid 189	Mats Odell	Sid 209
Fritänkt	Sid 191	Torbjörn Pettersson	Sid 210
ÅTTA BOKVÄLJARES		Olof Wennås	Sid 211
BOKVAL:		Stefan Attefall	Sid 212
Hans Bergström	Sid 192	REPLIKER OM SJUKVÅRDEN	
Kersti Kollberg	Sid 194	Gunnar Asserhed	Sid 214
Olle Wästberg	Sid 195	Lars Forslin	Sid 216
Lena Lönnqvist	Sid 198	Assar Hedenberg:	
Håkan Holmberg	Sid 199	Hur folkskolan blev bottenskola	Sid 218
Kerstin Sandberg	Sid 201	Boksidor:	
Bert Franzén	Sid 203	Unikt från Indien	Sid 220
Jan-Erik Wikström	Sid 204	Råg i ryggen på EU-förhandlare	Sid 221
Lars B Strand:		Ventilen	Sid 222
Självständighet och solidaritet	Sid 205		

Hans Bergström
chefredaktör
Dagens Nyheter

Birgit Friggebo
riksdagsledamot
Stockholm

Ingemar Eliasson
landshövding
Karlstad

Ann-Cathrine
André, musik-
lärare Skeppshult

Anders Johnson
informationschef
Hägersten

De och många andra skriver i Frisinnad Tidskrift Följ debatten i våra spalter!

Ett år med Frisinnad Tidskrift kostar bara 125 kr

Om Du prenumerar före sista januari får Du köpa
boken om Waldemar Svensson

Värde och värdighet

för bara 140 kr inklusive porto!
Gäller både nya och tidigare prenumeranter
(Bokhandelspris ca 240 kr)

Hans Schöier
redaktör
Sollentuna

Marita Aronsson
kommunfullmäktig,
Möln dal

Gunnar Weman
ärkebiskop emeritus,
Sigtuna

Birgitta Nilsson
oppositionsråd
Västerås

Staffan Werme
företagare
Örebro

